

บทบาทของนักเทคโนโลยีการศึกษาในการฝึกอบรมตามการรับรู้ของ
หัวหน้าหน่วยฝึกอบรม

นาย วิวัฒน์ บุตราภาค

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาโสตทัศนศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2532

ISBN 974-576-055-2

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

015827

I17513297

ROLES OF EDUCATIONAL TECHNOLOGISTS IN TRAINING AS PERCEIVED
BY HEADS OF TRAINING DEPARTMENTS

MR. VIVAT BUTRAKARD

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education
Department of Audio - Visual Education
Graduate School
Chulalongkorn University

1989

ISBN 974-576-055-2

วิวัฒน์ บุตราภาค : บทบาทของนักเทคโนโลยีการศึกษาในการฝึกอบรมตามการรับรู้ของหัวหน้าหน่วยฝึกอบรม (ROLES OF EDUCATIONAL TECHNOLOGISTS IN TRAINING AS PERCEIVED BY HEADS OF TRAINING DEPARTMENTS) อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง, 75 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบ บทบาทของนักเทคโนโลยีการศึกษาในการฝึกอบรมตามการรับรู้ของหัวหน้าหน่วยฝึกอบรม 6 ด้าน คือ ที่ปรึกษาโครงการฝึกอบรม ผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ ผู้บริหารงานฝึกอบรม วิทยากรฝึกอบรม ผู้ประเมินผลการฝึกอบรมและผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อการฝึกอบรม ซึ่งทั้ง 6 ด้าน จะประกอบด้วยบทบาทย่อย รวม 52 บทบาท ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ หัวหน้าหน่วยฝึกอบรมในสถาบันการศึกษา จำนวน 76 คน และหัวหน้าหน่วยฝึกอบรมนอกสถาบันการศึกษา จำนวน 90 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายจากแต่ละหน่วยงาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. หัวหน้าหน่วยฝึกอบรมทั้งหมด เห็นความจำเป็นของบทบาทโดยส่วนรวมทั้ง 6 ด้านว่าอยู่ในระดับจำเป็นปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่ม พบว่า หัวหน้าหน่วยฝึกอบรมในสถาบันการศึกษาเห็นความจำเป็นของบทบาทผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อการฝึกอบรมว่าจำเป็นมาก
2. การรับรู้ของหัวหน้าหน่วยฝึกอบรมทั้งในและนอกสถาบันการศึกษา ที่มีต่อบทบาทผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้และผู้บริหารงานฝึกอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. เมื่อพิจารณาการรับรู้ต่อบทบาทย่อย หัวหน้าหน่วยฝึกอบรมทั้ง 2 กลุ่ม เห็นความจำเป็นของบทบาทผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อการฝึกอบรมว่า มีบทบาทย่อยถึง 11 บทบาทที่จำเป็นมาก ซึ่งเป็นบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการใช้ การผลิต การคัดเลือก การพัฒนาและการให้คำแนะนำ ส่วนบทบาทย่อยของอีก 5 ด้าน เกือบทุกบทบาท หัวหน้าหน่วยฝึกอบรมเห็นว่าจำเป็นปานกลาง บทบาทที่เห็นว่าจำเป็นมาก ได้แก่ การเผยแพร่โครงการฝึกอบรม การเลือกวิธีการฝึกอบรมและจัดทำเอกสารประกอบการฝึกอบรม สำหรับบทบาทย่อยที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้เข้ารับการฝึกอบรมก่อนการฝึกอบรม ซึ่งเป็นบทบาทของผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ พบว่า เป็นบทบาทที่จำเป็นน้อย
4. การรับรู้ต่อบทบาทย่อยของหัวหน้าหน่วยฝึกอบรมทั้ง 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในบทบาทย่อยทั้งสิ้น 16 บทบาท โดยที่หัวหน้าหน่วยฝึกอบรมในสถาบันการศึกษาเห็นความจำเป็นของบทบาทย่อย มากกว่าหัวหน้าหน่วยฝึกอบรมนอกสถาบันการศึกษา

ภาควิชา ..... โสตทัศนศึกษา
สาขาวิชา ..... โสตทัศนศึกษา
ปีการศึกษา 2531

ลายมือชื่อนิติ ..... วอพิ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... อ.อรจรรย์

VIVAT BUTRAKARD : ROLES OF EDUCATIONAL TECHNOLOGISTS IN TRAINING AS PERCEIVED BY HEADS OF TRAINING DEPARTMENTS. THESIS ADVISOR : ASST. PROF. ONJAREE NATAKUATOONG, Ph.D. 75 pp.

The purposes of this study were to determine and compare perceptions of heads of training departments towards six roles of educational technologists in training: consultant, learning specialist, training administrator, instructor, program evaluator and training media specialist. Fifty - two subroles were included in the study. The population samples were 76 heads of training departments in educational institutes and 90 heads of training departments out of educational institutes.

The results revealed that :

1. Heads of training departments perceived 6 educational technologist roles as "moderately necessary". Only those from in educational institutes seen training media specialist roles as "very necessary".
2. Perceptions of the two groups toward roles of learning specialist and training administrator differed significantly at the .05 level.
3. Based upon perception of the subroles, the respondents of both groups perceived eleven of training media specialist subroles as "very necessary". They included media utilization, production, selection, development and consultation. Moreover, heads of training departments perceived most of the subroles from 5 roles as "moderately necessary", the three "very necessary" subroles were: 1. dissemination of training project, 2. selection of training method and 3. preparation of training materials. The only subrole which heads of training departments out of educational institutes viewed as "less necessary" was assessment of trainee entry performance.
4. Some significant differences were found at the .05 level in the 16 out of 52 subroles. Heads of training departments in educational institutes rated all subroles higher than those from out of educational institutes did.

ภาควิชา ..... โสตทัศนศึกษา
สาขาวิชา ..... โสตทัศนศึกษา
ปีการศึกษา 2531

ลายมือชื่อนิติ ..... วรวิทย์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... @ วรวิทย์ นันทกุล

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้โดยเรียบร้อย ก็เนื่องด้วยได้รับความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ท่านได้กรุณาให้คำปรึกษา ชี้แนะ ตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ให้เป็นอย่างดีมาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณ ท่านผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขแบบสอบถามเพื่อการวิจัย ตลอดจนหัวหน้าหน่วยฝึกอบรมจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัยครั้งนี้ อีกทั้งคุณพิเนต มหาवलลภ ที่ช่วยเหลือด้านการใช้โปรแกรม SPSS/PC+ และคุณเขมชา สุวรรณกุล ที่ให้ความกรุณาตรวจแก้ไขคำผิด ช่วยเหลือด้านการพิมพ์และการถ่ายสำเนา รวมทั้งคุณบรรดักดิ์ เดือนเด่นฟ้า ที่ช่วยประสานงานในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเนื่องจากทุนการวิจัยครั้งนี้บางส่วนได้รับมาจากทุนอุดหนุนการวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย มา ณ ที่นี้ด้วย

ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอกราบน้อมรำลึกถึงพระคุณของคุณพ่อ คุณแม่ ที่ได้อบรมเลี้ยงดูให้ความอุปการะทั้งในด้านกำลังใจและกำลังทรัพย์ สนับสนุนการศึกษาของผู้วิจัยมาโดยตลอด พระคุณนี้หาที่เปรียบมิได้

วิวัฒน์ บุตราภาค

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
รายการตารางประกอบ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
คำถามในการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
คำจำกัดความ.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2 วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง	
ความหมายของการฝึกอบรม.....	8
การฝึกอบรม (Training) กับการศึกษา (Education).....	9
การฝึกอบรม (Training) กับการเรียนรู้ (Learning).....	10
ความสำคัญและความจำเป็นของการฝึกอบรม.....	11
แนวคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรม.....	13
ระบบการฝึกอบรม.....	14
เทคโนโลยีการฝึกอบรม.....	16
เทคโนโลยีการศึกษากับการฝึกอบรม.....	17
แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท.....	19
การรับรู้ต่อบทบาท.....	22
การศึกษามบทบาทของนักเทคโนโลยีการศึกษาในการฝึกอบรม.....	24

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	31
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	36
5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	50
- สรุปผลการวิจัย.....	52
- อภิปรายผลการวิจัย.....	54
- ข้อเสนอแนะ.....	57
บรรณานุกรม.....	58
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ.....	65
ข แบบสอบถาม.....	67
ประวัติผู้วิจัย.....	75

รายการตารางประกอบ

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงจำนวนแบบสอบถามที่ส่ง จำนวนที่ได้รับคืน จำนวนและร้อยละ ของแบบสอบถามที่ใช้ได้จริง.....	32
2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชากรจำแนกตามหน่วยงาน ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงานและวุฒิการศึกษา.....	37
3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที ของคะแนน การรับรู้ของหัวหน้าหน่วยฝึกอบรมที่มีต่อบทบาทของนักเทคโนโลยี การศึกษาทั้ง 6 ด้าน.....	39
4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที ของคะแนน การรับรู้ของหัวหน้าหน่วยฝึกอบรมที่มีต่อบทบาทของนักเทคโนโลยี การศึกษาด้านที่ปรึกษาโครงการฝึกอบรม.....	40
5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที ของคะแนน การรับรู้ของหัวหน้าหน่วยฝึกอบรมที่มีต่อบทบาทของนักเทคโนโลยี การศึกษาด้านผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้.....	42
6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที ของคะแนน การรับรู้ของหัวหน้าหน่วยฝึกอบรมที่มีต่อบทบาทของนักเทคโนโลยี การศึกษาด้านผู้บริหารงานฝึกอบรม.....	44
7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที ของคะแนน การรับรู้ของหัวหน้าหน่วยฝึกอบรมที่มีต่อบทบาทของนักเทคโนโลยี การศึกษาด้านวิทยากรฝึกอบรม.....	45
8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที ของคะแนน การรับรู้ของหัวหน้าหน่วยฝึกอบรมที่มีต่อบทบาทของนักเทคโนโลยี การศึกษาด้านผู้ประเมินผลโครงการฝึกอบรม.....	46
9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที ของคะแนน การรับรู้ของหัวหน้าหน่วยฝึกอบรมที่มีต่อบทบาทของนักเทคโนโลยี การศึกษาด้านผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อการฝึกอบรม.....	47